

## POROTCOVIA A KMEŤOVIA V ČESKÝCH KRAJINÁCH ZA ROKY 1930—1938

*Leonard Bianchi*

Najobvyklejšou formou účasti laikov na buržoáznom súdnictve sú trestné poroty, ktoré boli u nás dobre známe aj za predmníchovskej republiky. Porotné súdnictvo vždy sústreďovalo na seba záujem širokej verejnosti a vládnuca trieda ho používala najmä na to, aby zastierala pravú triednu povahu celého buržoázneho súdnictva. Vyvolávala dojem, že sa »ľud« v buržoáznej demokracii zúčastňuje na rozhodovaní súdov. Pritom však udržiavala poroty na to, aby zvyšovala autoritu buržoáznej štátnej moci, lebo porotcovia mali predstavovať akési zosobnenie nadtriedneho súdu celej spoločnosti, i keď porotcovia pochádzali len z radov buržoázie.<sup>1</sup>

Buržoázna porota mala od svojho vzniku triedny charakter, lebo tvorila ustanovizeň buržoázneho práva. Pravda, v časoch buržoázných revolúcií zohrala porota aj relatívne pokrokovú úlohu. Najmä počas rozvíjania sa kapitalizmu, za jeho predmonopolistického štádia, tvorila hrádzu proti feudálnej svojvôli v súdnictve a proti feudálnym prežitkom vôbec. Na európskom kontinente sa presadila porota v dôsledku pokrokových snáh, ktoré sa domáhali účasti buržoázneho (nešľachtického) živlu v súdnictve namiesto feudálnej šľachty.

Zavedenie porôt kdekoľvek a akokoľvek bolo však demokratické a pokrokové vždy len do tej miery, pokiaľ znamenalo odstránenie súdnictva feudálnej šľachty. Ďalej už buržoázia nedovolila demokratizovať súdnictvo a dedičné výsady nahradila privilégiom peňazí. Postarala sa o to, aby sa na lavicu porotcov dostali len zámožné osoby, príslušníci vládnucej triedy.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Akademik A. J. Vyšinskij, Teoria sudebnych dokazatelstv v sovetskom prave, III. vydanie, 1950, 15.

<sup>2</sup> B. Engels, Německo v předvečer revoluce 1848, Svoboda 1952, 33, 34.

Len čo sa odstránili zvyšky feudálnych výsad, porota stratila svoj význam ako relatívne pokroková ustanovizeň. Za nástupu monopolistického kapitalizmu prestalo byť meradlom pokrokovosti protifeudálne zamera-  
nie. Pokrokovým mohlo byť len to, čo slúžilo oslobodeniu proletariátu spod vykorisťovania, čo smerovalo k zvrhnutiu kapitalizmu. Poroty tohto obdobia musíme posudzovať obdobne ako úradnícke súdy a celý buržoázny právny poriadok. Poroty boli nielen nástrojom triedneho utláčania kapitalisticky vykorisťovaných mas, ale boli aj jedným z prostriedkov na neľudské zvyšovanie vykorisťovania a na umelé predlžovanie úpadkovej formy kapitalizmu, kde rozpor medzi výrobnými vzťahmi a charakterom výrobných síl dosiahol taký vrchol, že sa v prospech vládnucej triedy dal riešiť jedine násilným utlačovaním väčšiny obyvateľstva.

Aj za imperialistického štádia kapitalizmu však obsahovala buržoázna porota niektoré také demokratické prvky, ktoré úradnícke súdy nemali. Porota svojou verejnosťou, zásadou kontradiktorného a ústneho konania umožňovala odhaľovať metódy vládnutia v buržoáznych demokraciách a prispievala tým k uvedomovaciemu procesu v masách. Poroty niekde umožňovali rozvinutie boja za národné oslobodenie, niekde zas boli fórom pre boj proletariátu proti vládnúcim triedam.

Nastolenie otvoreného fašizmu však bráni akémukoľvek prejavu slobodnej mienky. V mene buržoázie sa zmocňuje vlády malá hŕstka monopolistov a odpadá aj vzájomný boj skupín buržoázie o politickú moc. Zavrhuje sa aj buržoázna zákonnosť a zrušuje sa akýkoľvek právny poriadok. Preto sa v období postupnej fašizácie všemožne odstraňovali poroty a boj za udržanie porôt bol bojom za zachovanie buržoáznodemokratických výdobytkov.

Porotcovia, i keď boli buržoázneho pôvodu, neboli natoľko povolným nástrojom vládnucej triedy ako sudcovia z povolania, ktorí vo svojej úradníckej závislosti stroho uplatňovali zákony.

Pravda, poroty v tej podobe, v akej sa prevzali z rakúskeho a uhorského právneho poriadku a v akej sme ich poznali za predmníchovskej republiky, predstavovali úpadkové štádium porotného súdnictva. Traja sudcovia z povolania, ktorí predsedali porote, ovládali pomocou procesných predpisov rozhodovanie dvanástich porotcov. Porota svojou vonkajšou podobou pripomínala síce »ľudové« súdnictvo, požadované pokrokovou buržoáznou ideológiou XVIII. storočia, ale pokrokovú funkciu poroty uškrtili procesuálne právne predpisy buržoázneho zákonodarstva a triedny výber porotcov.<sup>3</sup>

I pri týchto obmedzeniach však boli poroty trňom v oku vládnucej triede, lebo sa stávalo, že aj buržoázni porotcovia rozhodli občas v roz-

<sup>3</sup> L. Bianchi, Triedne zloženie porotcov a kmeťov za predmníchovskej republiky na Slovensku, kapitola II, Právnické štúdie 1954, roč. II., 643—648.

pore s jej záujmami. Buržoázne zákonodarstvo odstraňovalo poroty pod rôznymi zámienkami. Najčastejšie sa odvolávalo na to, že poroty nesprávne rozhodujú, a preto ich treba zrušiť. Najviac prekážali poroty vládnucej triede v politických a tlačových procesoch.<sup>4</sup>

Za predmníchovskej republiky bojovala proti obmedzovaniu a zrušovaniu porôt stranícka aj pokroková tlač. Dokazovala, že nesprávne rozsudky porôt vyplývajú hlavne z toho, že rozhodovacia právomoc porotcov je obmedzená a triedne zloženie porotcov je protiľudové. V časopise »Var« upozorňoval roku 1923 s. akademik Zdeněk Nejedlý, že chyby v rozhodovaní porôt väzia v oklieštenej právomoci porotcov.<sup>5</sup> Nevidel nápravu porotného súdnictva v ich odstránení, ako buržoázni právnici, ale žiadal rozšírenie vplyvu porotcov aj na otázky ukladania trestu. Stranícka tlač poukazovala na chybné rozsudky porôt, ktoré boli dôsledkom triedneho výberu porotcov, a preto sa domáhala demokratizácie pri určovaní osôb na túto funkciu.<sup>6</sup>

Namiesto nápravy však vládnuca trieda začala zrušovať porotné súdnictvo. Spoznala, že na ovládanie porôt v imperialistickom štádiu kapitalizmu jej už nestačí ani triedny výber porotcov ani podriadenie porotcov trom sudcom z povolania. Buržoázne zákonodarstvo postupne odstraňovalo poroty z najchúlostivejších odborov súdnej činnosti. Pôsobnosť porôt sa v povojnových rokoch viackrát dočasne suspendovala v obdobiach revolučných pohybov proletariátu a napokon zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Zb. z. a n. natrvalo vylúčil poroty z politických trestných procesov. V nasledujúcom roku boli poroty nahradené aj v tlačových veciach kmetskými súdmi (zákon č. 124/1924 Zb. z. a n.). Oba tieto reakčné zásahy do súdnictva boli zámerne volené, čo priznávala aj vtedajšia buržoázna právnická literatúra.<sup>7</sup> Sústava kmeťského súdnictva urobila z laických prísediacich »prostú dekoráciu«, okrasu, vonkajší náter pre tieto sudy, kde mali rozhodovať výlučne sudcovia z povolania.<sup>8</sup>

Buržoázii sa už zdalo nevhodným nechať sa demaskovať pred verejnosťou u porotných súdov v politických a tlačových procesoch, i keď by si bola mohla zariadiť výsledok procesov vo svoj prospech. Potreba predstierania demokracie musela ustúpiť úradníckym súdom, ktoré spoľahlivejšie a s menšími prekážkami uskutočňovali vôľu vládnucej triedy.<sup>9</sup>

\*

<sup>4</sup> A. Miřička, Poznámky k zákonu na ochranu republiky, Právník 1923, roč. LXII, 164; F. Poláček, Sté výročí kutnohorské poroty, Právník 1951, roč. 90, 630 a n.

<sup>5</sup> Z. Nejedlý, Poroty, Var 1923, roč. II, 534.

<sup>6</sup> Pravda chudoby č. 129 a 130 zo 17. a 20. novembra 1923.

<sup>7</sup> A. Miřička, Poznámky k zákonu na ochranu republiky, Právník 1923, roč. LXII, 164; A. Miřička, O urážkách spáchaných tiskem podle zákona z 30. května 1924, č. 124 Sb. z. a n., Právní obzor 1926, roč. IX, 1 a n.

<sup>8</sup> Tak to doslovne uvádzal A. Miřička v citovanom článku Právní obzor 1926, roč. IX, 3.

<sup>9</sup> Podrobnejšie vývody pozri: L. B l a n c h i, citovaná štúdia, kapitola I.

Na území našej republiky existovalo porotné súdnictvo v rôznych obmedzeniach od roku 1848. V období prvej svetovej vojny bola činnosť porôt suspendovaná na celom území Rakúsko-Uhorska a porotné súdnictvo oživilo až v predmníchovskej republike. Poroty sa však u nás neudomácnili. Príčinou toho nebolo len krátke trvanie porôt a časté suspendovanie ich pôsobnosti. Príčiny boli hlbšie. Ľud spoznal úpadkovosť celého právneho poriadku a súdnictva včítane porôt za imperialistického štádia kapitalizmu a poučil sa aj za krátkeho trvania porotného súdnictva o tom, že nebol príberaný do funkcie porotcov. Výber porotcov v Rakúsko-Uhorsku bol podmienený majetkom alebo vzdelaním a znalosťou štátnej reči.

V smere čiastočnej demokratizácie výberu porotcov odstránil síce zákon č. 278/1919 Zb. z. a n. (o zostavovaní zoznamov porotcov) rečové obmedzenia, aj majetkový cenzus, ale len potiaľ, pokiaľ sa požadovala majetnosť (platenie daní). Vylúčenie chudobných sa však ponechalo s odôvodnením, že núdza pozbavuje ľudí vonkajšej a vnútornej nezávislosti.<sup>10</sup> Demokratizáciou z roku 1919 bolo ešte pripustenie žien k funkcii porotcu.

Všetky ustanovenia citovaného zákona však boli tak štylizované, aby sa demokratizácia pri určovaní do funkcie porotcov uskutočnila v čo najmenšej miere.<sup>11</sup> K akým praktickým výsledkom viedli predpisy citovaného zákona, o tom nás podrobne presvedčujú štatistické údaje o triednom zložení porotcov z predmníchovskej republiky. Výskumy zo Slovenska dokázali, že porotcovia sa vyberali prevažne z radov majiteľov výrobných prostriedkov — továrnikov, priemyselníkov a podnikateľov — ďalej živnostníkov, obchodníkov, dopravcov a z radov príslušníkov slobodných povolání. Kým roľníctvo bolo len miestami adekvátne zastúpené, zatiaľ priemyselníci, živnostníci, obchodníci a príslušníci slobodných povolání mali väčšinou päť- až pätnásťnásobné zastúpenie v pomere k svojmu počtu v obyvateľstve. To všetko bolo na úkor robotníkov, ktorí boli medzi porotcami zastúpení najviac jednou devätinou toho, čo by im bolo prináležalo podľa zastúpenia v obyvateľstve.<sup>12</sup>

Zákon o zostavovaní zoznamov porotcov platil aj pre výber kmeťov podľa zastúpenia v obyvateľstve.

V tomto príspevku sme si vzali za úlohu dokázať, že protiľudový charakter triedneho zloženia porotcov a kmeťov bol pravidlom aj na ostatnom území predmníchovskej republiky, teda aj v českých krajinách. Pre úsporu miesta sa však obmedzíme tak pri popise metódy výskumu, ako aj pri rozpracovaní údajov len na najpodstatnejšie okolnosti. V podrobnostiach odkazujeme na citovanú prácu o triednom zložení porotcov a kmeťov na Slovensku.<sup>13</sup>

<sup>10</sup> Vládny návrh zákona o zostavovaní zoznamov porotcov, tlač č. 691/1919.

<sup>11</sup> Podrobný rozbor zákona pozri: L. Bianchi, citovaná štúdia, kapitola III.

<sup>12</sup> L. Bianchi, cit. štúdia, kapitola VI.

<sup>13</sup> L. Bianchi, cit. štúdia, kapitola IV a V.

Podklady pre skúmanie triedneho zloženia porotcov a kmeťov sme získali zo zoznamov, ktoré sa vyhotovovali u krajských súdov podľa zákona č. 278/1919 Zb. z. a n. Ohľadne súdnych obvodov v Čechách sme našli zoznamy z rokov 1934—1935 na Krajskej prokuratúre v Prahe (archív bývalého Vrchného štátneho zastupiteľstva). Výskum triedneho zloženia porotcov a kmeťov z územia Moravy a Sliezska umožnila Krajská prokuratúra v Brne, ktorá na požiadanie zapožičala zoznamy z rokov 1930—1940. Zoznamy z rokov 1939—1940 sme však vylúčili z výskumu, lebo neboli kompletné pre všetky súdne obvody (chýbali obvody Nový Jičín, Opava a Znojmo), okrem toho by zoznamy z tohto obdobia mohli skresliť celkový priemer triedneho zloženia aj preto, že sa vyhotovovali už po nastolení fašizmu v ČSR koncom roku 1938 a 1939.

Spracovaný materiál teda predstavuje:

|                                                                                                                                                                                 |        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| 32 zoznamov porotcov z r. 1934—1935 zo všetkých 16 súdnych obvodov v Čechách — spolu porotcov                                                                                   | 7.237  |
| 20 zoznamov kmeťov z r. 1934—1935 z 10 súdnych obvodov v Čechách (chýba: Mladá Boleslav, Kutná Hora, Jičín, Liberec, Litoměřice a Tábor) — spolu kmeťov                         | 1.881  |
| 71 zoznamov z r. 1930—1938 zo všetkých 8 súdnych obvodov na Morave a v Sliezsku (s výnimkou Brna za rok 1930) — spolu porotcov                                                  | 17.701 |
| 32 zoznamov kmeťov z r. 1930—1938 zo 4 súdnych obvodov na Morave a vo Sliezsku (chýba: Jihlava, Olomouc, Mor. Ostrava, Znojmo, Brno 1930—1931 a Opava 1937—1938) — spolu kmeťov | 2.171  |

Uvedené množstvo porotcov a kmeťov, ich časové a územné rozvrstvenie dovoľuje vyvodzovať všeobecnejšie závery ohľadne ich triedneho zloženia, najmä keď uvážime, že výsledky, ktoré sme dosiahli z územia Slovenska, sa veľmi približovali niže uvedeným výsledkom z českých krajín.

Vyhodnotenie triedneho zloženia sme vykonali tak, že sme zatriedili každého porotcu a kmeťa podľa jeho povolania vyznačeného v zozname do niektorej z 15 triednych skupín, ktoré uvádzame v tabuľke 1. Skupiny sme vytvorili podľa takých hľadísk, aby s prihliadatím na daný materiál najlepšie vystihovali triedne zloženie. Prizerali sme však aj k tomu, aby sme v skupinách dosiahli taký systém, ktorý by dovoľoval porovnávanie so skupinami celého obyvateľstva podľa sčítania ľudu z roku 1930. Pretože zoznamy porotcov pochádzajú z kompletných územných celkov, mohli sme aj porovnávacie kritéria zo skladby celkového obyvateľstva zostaviť pre celú zem českú, resp. moravskosliezsku. Porovnávanie podľa jednotlivých súdnych obvodov sa mohlo opomenúť. Pravda, výsledky ohľadne skladby obyvateľstva, vypočítané na podklade buržoázných štatistických údajov o sčítaní ľudu z roku 1930, nemožno plne stotožňovať s *triednym zložením* obyvateľstva. Triedne zloženie by si vyžadovalo jednak vydelenie

veľkoburžoázie zo skupiny majiteľov výrobných prostriedkov (statkári, továrnici, veľkoobchodníci a pod.), ďalej rozlíšenie penzistov, súkromníkov a chovancov ústavov a konečne oddelenie roľníckeho a remeselníckeho poloproletariátu od ostatných osôb, činných v poľnohospodárskej a remeselnej výrobe. Z hľadiska našej potreby porovnávania však vystačíme aj s týmto hrubším rozdelením obyvateľstva do skupín podľa povolania, ak si vopred uvážime obmedzený dosah tohto delenia. Vydelenie veľkoburžoázie z ostatných majiteľov výrobných prostriedkov však uskutočňujeme pri klasifikovaní porotcov a kmeťov. Na základe vnútrotriednych pomerov môžeme potom osvetliť aj úlohu veľkoburžoázie v porotnom a kmetskom súdnictve.

## II

Výsledky v absolútnych číslach,<sup>14</sup> ktoré sme dosiahli pri klasifikácii porotcov a kmeťov, ako aj pri rozpracovaní údajov o sčítaní ľudu, sme prepočítali do relatívnych hodnôt tak, aby všetky skupiny spolu predstavovali 100 %. Tak vznikla tabuľka 1, ktorá umožňuje porovnávanie skupín navzájom. Údaje zo zeme moravskosliezskej uvádzame na prvom mieste, lebo zahrnujú väčšie časové rozpätie (roky 1930—1938).

Z tabuľky 1 môžeme vyvodiť tieto najdôležitejšie závery:

1. Priemyselné a poľnohospodárske robotníctvo bolo medzi porotcami a kmeťmi zastúpené neúmerne nízkym percentom (2,42 až 5,82 %), i keď tvorilo spolu s rodinnými príslušníkmi skoro polovicu obyvateľstva (44,95 %). V najlepšom prípade predstavovali robotníci o málo viac než  $\frac{1}{8}$  toho, čo by bolo prípadlo na robotníctvo podľa ich percenta v celom obyvateľstve (5,82 % : 44,95 %).

2. Pomerne málo bolo porotcov, a najmä kmeťov, z radov roľníkov. Pritom však v tej istej skupine — v poľnohospodárstve — bolo veľa statkárov medzi porotcami aj kmeťmi (0,60 až 2,30 %).

3. Po neúmerne *nízkom* zastúpení robotníkov najkriklavejšie zafarbovalo protiľudový charakter triedneho zloženia porotcov a kmeťov *nadmerné* zastúpenie majiteľov výrobných prostriedkov, živnostníkov a osôb vykonávajúcich slobodné povolania (skupiny 7—12). Tieto skupiny dosahovali 3-až 8násobné zastúpenie medzi porotcami a kmeťmi (skupina 9), samozrejme na úkor robotníkov, prípadne roľníkov. Sumár skupín 7—12, uvedený na konci tabuľky 1, dokazuje, že tieto vrstvy buržoázie predstavovali medzi porotcami a kmeťmi skoro štvornásobok svojho percentného zastúpenia v celkovom počte obyvateľstva (10,14 % : 37,41 % alebo 36,92 %, resp. 11,49 % : 39,61 % alebo 40,97 %).

<sup>14</sup> Absolútne čísla uvádzame súborne až na konci tohto príspevku, a to kvôli prehľadnosti textu (IV. *dodatok*).

**Tabuľka 1.**  
**Triedne skupiny porotcov, kmeľov a obyvateľstva vyjadrené v percentách**

| Skupiny                                                                        | Morava a Sliezsko 1930—1938 |                            |          | Čechy 1934—1935 |                            |          |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|----------------------------|----------|-----------------|----------------------------|----------|
|                                                                                | porotcovia                  | obyvateľstvo <sup>15</sup> | kmeľovia | porotcovia      | obyvateľstvo <sup>16</sup> | kmeľovia |
| 1 Robotníci (aj poľnohosp.)                                                    |                             | 5,82                       | 44,95    |                 | 5,80                       | 44,46    |
| 2 Zriadení (tov. majstri, živn. pomocníci)                                     |                             | 8,94                       | 8,24     |                 | 7,80                       | 9,45     |
| 3 Úradníci, ozbrojené sbory, obchodvedúci                                      |                             | 26,01                      | 6,19     |                 | 23,61                      | 7,60     |
| 4 Statkári                                                                     | 2,11                        |                            | 0,60     | 2,30            |                            | 1,97     |
| 5 Rolníci                                                                      | 11,55                       |                            | 3,52     | 12,82           |                            | 7,07     |
| 6 Malorolníci                                                                  | 1,43                        |                            | 0,23     | 1,27            |                            | 0,70     |
| Spolu 4—6                                                                      |                             | 15,09                      | 20,58    |                 | 16,39                      | 17,02    |
| 7 Továrníci a podnikatelia                                                     | 4,76                        |                            | 8,05     | 5,25            |                            | 6,60     |
| 8 Remeselníci výrobní                                                          | 14,12                       |                            | 10,29    | 16,70           |                            | 14,88    |
| Spolu 7—8                                                                      |                             | 18,88                      | 5,93     |                 | 21,95                      | 6,38     |
| 9 Remeselníci nevýrobní (úpravnícke živnosti)                                  |                             | 2,59                       | 0,27     |                 | 1,10                       | 0,30     |
| 10 Veľkoobchodníci, hoteliéri, zasielateľia                                    | 0,29                        |                            | 0,60     | 1,19            |                            | 1,43     |
| 11 Obchodníci, hostinskí, dopravcovia                                          | 14,37                       |                            | 14,41    | 14,49           |                            | 12,08    |
| Spolu 10—11                                                                    |                             | 14,66                      | 3,62     |                 | 15,68                      | 4,38     |
| 12 Slobodné povolanie                                                          |                             | 1,28                       | 0,32     |                 | 2,24                       | 0,43     |
| 13 Súkromníci                                                                  | 4,42                        |                            | 6,40     | 3,54            |                            | 4,57     |
| 14 Penzisti (pokiaľ nie sú v 3 skupine)                                        | 1,21                        |                            | 1,51     | 1,08            |                            | 2,92     |
| Spolu 13—14 (v obyvateľstve aj chovanci ústavov)                               |                             | 5,63                       | 9,90     |                 | 4,62                       | 9,98     |
| 15 Domáce                                                                      |                             | 1,10                       | —        |                 | 0,81                       | —        |
| Spolu 1—15                                                                     |                             | 100                        | 100      |                 | 100                        | 100      |
| Z toho žien                                                                    |                             | 27,94                      | —        |                 | 28,24                      | —        |
| Priemysel, remeslá, živnosti, obchod, doprava a slob. povolania — skupiny 7—12 |                             | 37,41                      | 10,14    |                 | 40,97                      | 11,49    |

<sup>15</sup> Pozri tabuľku 6 v dodatku k tomuto príspevku, ako aj poznámku 21. <sup>16</sup> Ako v pozn. 15.

Okrem toho vo vnútrotriednom pomere mala ešte veľkoburžoázia pomernú prevahu nad remeselníkmi a živnostníkmi. Továrnici a podnikatelia tvorili napr. tretinu zastúpenia všetkých samostatných remeselníkov a živnostníkov, i keď ich v obyvateľstve bolo pomerne oveľa menej.

4. Súkromníci, žijúci z kapitálu, mali v pomere k penzistom výhodnejšie zastúpenie medzi porotcami a kmeťmi.

Vzdor tomu však boli penzisti primerane zastúpení. Pokiaľ sme totiž mohli zistiť pôvodné povolanie penzistov, klasifikovali sme ich ako úradníkov alebo zriadencov. Vysokým počtom úradníkov a zriadencov medzi porotcami a kmeťmi je preto vyvážené nižšie percento penzistov. Okrem toho pri porovnávaní s percentom penzistov v obyvateľstve treba odrátať od skupín 13—14 chovancov ústavov, ktorí predstavovali približne 2 % obyvateľstva. Chovanci ústavov nemohli byť zastúpení medzi porotcami a vykázali sme ich spolu s penzistami a súkromníkmi len kvôli úplnosti čísiel o sčítaní obyvateľstva. Samých penzistov a súkromníkov bolo teda v obyvateľstve iba 7—8 %. Penzisti boli svojím hmotným postavením dostatočne poddajnou skupinou pre funkciu porotcov a kmeťov. Z hľadiska využitia penzistov a súkromníkov vo funkcií porotcov a kmeťov bolo výhodou aj to, že neboli inostranne zaneprázdnení.

5. Účasť úradníctva v porotnom a kmetskom súdnictve bola 3- až 5½-násobná v pomere k úradníkom v obyvateľstve. Nadmerná účasť úradníkov vyplývala z ich bezprostrednej závislosti od zamestnávateľov a z ich uprednostňovaného postavenia voči ostatným námezdné pracujúcim, čo z nich vytvorilo nerevolučnú a poddajnú skupinu obyvateľstva, vhodnú pre funkciu porotcov a kmeťov.

6. V podobnej závislosti na vládnucej triede ako úradníci a penzisti žili aj zriadenci, včítane továrenských majstrov a živnostenských pomocníkov. Preto ich tiež pripúšťali v značnej miere k funkcii porotcov a kmeťov. V moravskosliezskej zemi mali dokonca vyššie zastúpenie, než bolo ich percento v obyvateľstve.

7. Postavenie »domácich« osobitne nevyhodnocujeme, lebo sme sem zaradili len také ženy v domácnosti, u ktorých sa nedalo zistiť povolanie manžela. Ich percento je natoľko nízke, že nenarušuje celkovú triednu skladbu ani vtedy, keď nemáme pre nich porovnávacie kritérium v obyvateľstve. Bolo ich najviac 1,22 %.

Podľa zákona o zostavovaní porotcovských zoznamov mali sa porotcovia aj kmeťovia vyberať aspoň z jednej tretiny spomedzi žien. Skutočnosť však bola taká, že v najlepšom prípade sa medzi porotcov a kmeťov dostalo 28,24 % žien.

8. Všeobecne možno konštatovať, že protiľudový charakter vo výbere porotcov a kmeťov bol vyhranenejší u kmeťov. Výber kmeťov bol ešte

viac namierený proti robotníctvu (iba 2,42 až 3,88 %) a nadmerne sa zvýhodňovala veľkoburžoázia (skupiny 7 a 10), ako aj úradníci (až 35.50 % všetkých kmeťov).

### III

Popri týchto základných vzťahoch — medzi skupinami porotcov a kmeťov a v porovnaní s adekvátnymi skupinami obyvateľstva — skúmali sme aj vývoj triedneho zloženia porotcov a kmeťov v rôznych obdobiach. Vývoj sme sledovali podľa periodizačných medzníkov predmníchovskej republiky. Zo zeme moravskosliezskej sme mali k dispozícii kompletne zoznamy porotcov zo všetkých súdnych obvodov v rokoch 1930—1938 (s výnimkou Brna v roku 1930). Zoznamy sme rozdelili do dvoch skupín: od roku 1930 do roku 1934 — *roky hospodárskej krízy*, a od roku 1935 do roku 1938 — *čiasťočné oživenie* v dôsledku vojnových príprav.

Výsledky porovnávaní sme zhrnuli do tabuľky 2.

Tabuľka 2 potvrdzuje v podstate názor, vyvođený už na podklade štatistických údajov zo Slovenska, že triedne zloženie porotcov a kmeťov ne-

T a b u ľ k a 2.

Vývoj triedneho zloženia porotcov na Morave a v Sliezsku v rokoch 1930 — 1938<sup>17</sup>

| Skupiny                                    | Počet porotcov     |              |                    |              |
|--------------------------------------------|--------------------|--------------|--------------------|--------------|
|                                            | v rokoch 1930—1934 |              | v rokoch 1935—1938 |              |
|                                            | absolútne          | v percentách | absolútne          | v percentách |
| 1 Robotníci (aj poľnohospod.)              | 620                | 6,00         | 411                | 5,59         |
| 2 Zriadení (tov. majstri, živn. pomocníci) | 995                | 9,62         | 588                | 7,99         |
| 3 Úradníci, ozbrojené sbory, obchodvedúci  | 2581               | 24,95        | 2023               | 27,50        |
| 4 Statkári                                 | 224                | 2,16         | 149                | 2,03         |
| 5 Rolníci                                  | 1220               | 11,79        | 826                | 11,23        |
| 6 Malorolníci                              | 140                | 1,35         | 114                | 1,55         |
| 7 Továrnici a podnikatelia                 | 515                | 4,98         | 327                | 4,44         |
| 8 Remeselníci výrobní                      | 1462               | 14,14        | 1037               | 14,09        |
| 9 Remeselníci nevýrobní                    | 297                | 2,87         | 161                | 2,19         |
| 10 Veľkoobchodníci                         | 26                 | 0,25         | 25                 | 0,34         |
| 11 Obchodníci, hostinskí, dopravcovia      | 1537               | 14,86        | 1006               | 13,67        |
| 12 Slobodné povolania                      | 123                | 1,19         | 103                | 1,40         |
| 13 Súkromníci                              | 418                | 4,04         | 365                | 4,96         |
| 14 Penzisti                                | 115                | 1,11         | 99                 | 1,35         |
| 15 Domáce                                  | 71                 | 0,69         | 123                | 1,67         |
| Spolu 1 — 15                               | 10344              | 100          | 7357               | 100          |

<sup>17</sup> Pozri tabuľku 3 v dodatku k tomuto príspevku.

odrážalo zvlášť citlivo vnútrotriedne presuny síl vo vládnucej triede. Ustanovizeň porotcov a kmeťov v dôsledku obmedzenia pôsobnosti porotných a kmeťských súdov nebola natoľko vyhraneným stredobodom pozornosti politických strán, že by sa tu boli starali aj o presné vnútrotriedne rozdelenie síl podľa danej hospodárskej a politickej situácie. Základná triednosť proti robotníctvu bola zachovaná, prevaha účasti veľkoburžoázie voči roľníkom, remeselníkom a obchodníkom bola tiež konštantná. Porotcovia a kmeťovia nehrali politicky takú významnú úlohu, že by sa na nich boli citlivo odrážali aj ostatné drobné zmeny v pomeroch síl jednotlivých skupín vládnucej triedy.

Jediným nemenným vývojovým znakom v triednom zložení porotcov a kmeťov zostalo postupné ubúdanie zastúpenia robotníkov. Ostatné zmeny sa vnútrotriedne vyrovnávali. Pokles počtu zriadencov nahradil vzrast

T a b u l' k a 3.  
Počet porotcov v zemi Moravskosliezskej podľa obvodov krajských súdov v rokoch 1930 – 1938<sup>18</sup>

| Krajské súdy                                        | Brno | Uh. Hra-<br>dišče | Nový<br>Jičín | Jihlava | Olomouc | Opava | Mor.<br>Ostrava | Znojmo | Spolu | V percent-<br>tách |
|-----------------------------------------------------|------|-------------------|---------------|---------|---------|-------|-----------------|--------|-------|--------------------|
| 1 Robotníci (aj poľ-<br>nohospodárski)              | 110  | 257               | 66            | 179     | 72      | 62    | 242             | 43     | 1031  | 5,82               |
| 2 Zriadenci (tov.<br>majstri, živn. po-<br>mocníci) | 242  | 160               | 106           | 163     | 159     | 218   | 466             | 69     | 1583  | 8,94               |
| 3 Úradníci (ozbroj.<br>sbory, obchodved.)           | 663  | 410               | 542           | 454     | 550     | 519   | 928             | 538    | 4604  | 26,01              |
| 4 Statkári                                          | 55   | 43                | 19            | 59      | 31      | 18    | 33              | 115    | 373   | 2,11               |
| 5 Roľníci                                           | 178  | 411               | 245           | 213     | 387     | 190   | 111             | 311    | 2046  | 11,55              |
| 6 Maloroľníci                                       | 5    | 39                | 38            | 34      | 26      | 40    | 51              | 21     | 254   | 1,43               |
| 7 Továrnici a podni-<br>katelia                     | 124  | 126               | 107           | 81      | 110     | 68    | 140             | 86     | 842   | 4,76               |
| 8 Remeselníci výro-<br>b.                           | 443  | 347               | 276           | 235     | 310     | 257   | 440             | 191    | 2499  | 14,12              |
| 9 Remeselníci nevý-<br>robní                        | 69   | 74                | 44            | 36      | 63      | 23    | 94              | 55     | 458   | 2,59               |
| 10 Veľkoobchodníci                                  | 20   | 9                 | 3             | 10      | 6       | 1     | 1               | 1      | 51    | 0,29               |
| 11 Obchodníci, hostin-<br>skí, dopravcovia          | 386  | 339               | 356           | 295     | 347     | 226   | 274             | 320    | 2543  | 14,37              |
| 12 Slobodné povolania                               | 51   | 36                | 7             | 20      | 42      | 13    | 45              | 12     | 226   | 1,28               |
| 13 Súkromníci                                       | 226  | 87                | 106           | 38      | 95      | 89    | 97              | 45     | 783   | 4,42               |
| 14 Penzisti                                         | 19   | 30                | 27            | 5       | 35      | 37    | 40              | 21     | 214   | 1,21               |
| 15 Domáce                                           | 100  | 3                 | —             | 5       | 9       | 35    | 34              | 8      | 194   | 1,10               |
| Spolu 1 – 15                                        | 2691 | 2371              | 1942          | 1827    | 2242    | 1796  | 2996            | 1836   | 17701 | 100,00             |
| Z toho ženy                                         | 787  | 683               | 623           | 477     | 442     | 583   | 994             | 358    | 4947  | 27,94              |

<sup>18</sup> Chýba len zoznam z Brna z roku 1930. Pri vysokom počte porotcov a zoznamov a pri vytvorení relatívnych čísiel nemôže však tento nedostatok narušiť celkovú správnosť našich výsledkov.

úradníkov. Menší počet obchodníkov nahradil vzrast súkromníkov. Tieto zmeny však neboli podstatné z hľadiska triedneho.

Nemennosť vývoja triedneho zloženia porotcov a kmeťov nás však utvrdzuje ešte v jednom závažnom poznatku. Pomocou analógie totiž môžeme predpokladať, že ani v triednom zložení porotcov a kmeťov v Čechách nemohli byť podstatné rozdiely pred rokom 1934 a po roku 1935. Čiže na podklade zoznamov z Čiech v rokoch 1934 a 1935 sme boli oprávnení robiť závery o povahe triednej skladby porotcov a kmeťov pre celé obdobie od roku 1930 do roku 1938. A konštantná povaha triedneho zloženia porotcov a kmeťov, overená výsledkami zo Slovenska od roku 1924 a o zemi moravskosliezskej od roku 1930, dovoľuje tvrdiť dokonca aj to, že ani v prvom desaťročí predmníchovskej republiky nebol výber porotcov a kmeťov demokratickejší.

Skutočnosť triedneho výberu porotcov a kmeťov odhaľuje teda pravú prot ľudovú povahu laických prísediacich u buržoázneho súdu. Porotcovia a kmeťovia neboli ľudovým živlom, ktorý by bol prispel k demokratizácii súdnictva. Naopak boli jedným z prostriedkov, ktorým si vládnuca trieda vykonávala svoj vplyv na rozhodovanie súdov.

T a b u ľ k a 4.

Počet porotcov v Čechách v rokoch 1934 – 1935 podľa obvodov krajských súdov

| Skupiny <sup>19</sup> | České<br>Budějovice | Mladá Bo-<br>leslav | Kutná Hora | Hradec<br>Králové | Chob | Chrudim | Jičín | Klatovy | Liberec | Česká Lípa | Litoměřice | Most | Písek | Plzeň | Praha | Tábor | Spolu | v percentách |
|-----------------------|---------------------|---------------------|------------|-------------------|------|---------|-------|---------|---------|------------|------------|------|-------|-------|-------|-------|-------|--------------|
| 1                     | 2                   | 19                  | 18         | 17                | 20   | 25      | 31    | 12      | 73      | 39         | 25         | 49   | 11    | 6     | 69    | 4     | 420   | 5,80         |
| 2                     | 9                   | 40                  | 17         | 16                | 20   | 20      | 38    | 38      | 55      | 68         | 17         | 37   | 12    | 38    | 101   | 38    | 564   | 7,80         |
| 3                     | 123                 | 51                  | 72         | 40                | 81   | 110     | 179   | 68      | 152     | 179        | 90         | 51   | 56    | 110   | 226   | 121   | 1709  | 23,61        |
| 4                     | 9                   | 9                   | 12         | 2                 | 5    | 13      | 10    | 8       | 4       | 2          | 6          | 2    | 9     | 8     | 40    | 28    | 167   | 2,30         |
| 5                     | 68                  | 67                  | 56         | 63                | 88   | 74      | 70    | 42      | 20      | 53         | 25         | 23   | 52    | 47    | 99    | 81    | 928   | 12,82        |
| 6                     | 8                   | 10                  | 14         | 5                 | —    | 3       | —     | 4       | —       | —          | 2          | 5    | 11    | 3     | 21    | 6     | 92    | 1,27         |
| 7                     | 22                  | 10                  | 23         | 20                | 17   | 29      | 52    | 9       | 34      | 48         | 14         | 4    | 21    | 9     | 47    | 21    | 380   | 5,25         |
| 8                     | 37                  | 86                  | 68         | 37                | 92   | 70      | 93    | 57      | 92      | 57         | 78         | 52   | 89    | 70    | 159   | 72    | 1209  | 16,70        |
| 9                     | 2                   | 6                   | 16         | 2                 | 3    | 1       | 3     | 5       | 4       | 4          | 2          | 5    | 4     | —     | 13    | 9     | 79    | 1,10         |
| 10                    | 7                   | 1                   | 2          | 2                 | 9    | 1       | 13    | 3       | 7       | 1          | 8          | 5    | 8     | 5     | 10    | 4     | 86    | 1,19         |
| 11                    | 70                  | 54                  | 45         | 45                | 87   | 49      | 124   | 48      | 50      | 78         | 65         | 23   | 51    | 55    | 123   | 82    | 1049  | 14,49        |
| 12                    | 10                  | 9                   | 13         | 1                 | 10   | 6       | 9     | 3       | 20      | 16         | 19         | —    | 6     | 12    | 20    | 8     | 162   | 2,24         |
| 13                    | 11                  | 13                  | 31         | 20                | 22   | 12      | 16    | 8       | 13      | 9          | 13         | 10   | 12    | 7     | 32    | 27    | 256   | 3,54         |
| 14                    | 8                   | 4                   | 8          | —                 | 7    | 3       | —     | 4       | 7       | 2          | 5          | —    | 3     | 3     | 7     | 16    | 77    | 1,08         |
| 15                    | 4                   | 3                   | 5          | 2                 | —    | 1       | 2     | 3       | 8       | 4          | 3          | 4    | 5     | —     | 5     | 10    | 59    | 0,81         |
| Spolu                 | 390                 | 382                 | 400        | 272               | 461  | 417     | 640   | 312     | 539     | 560        | 372        | 270  | 350   | 373   | 972   | 527   | 7237  | 100          |
| Ženy                  | 112                 | 130                 | 109        | 97                | 83   | 115     | 91    | 83      | 165     | 171        | 107        | 81   | 96    | 113   | 324   | 167   | 2044  | 28,24        |

<sup>19</sup> Nomenklatúru skupín pozri v tabuľkách 1—3.

*Dodatkom* k nášmu príspevku uvádzame ešte absolútne čísla, ktoré boli základom pre výpočty tabuliek 1 a 2. Absolútne čísla sú potrebné kvôli presvedčivosti, ale prehľadnosť vyžaduje ich umiestenie za textom. Triedne skupiny v počte 15 sú zhodné so skupinami v tabuľke 1 a 2.

Upozorniť tu treba najmä na tie vzťahy, ktoré výrazne podtrhujú triednosť výberu. Tak napr. robotníkov porotcov bývalo len o niečo viac než továrnikov (1031 : 842 alebo 420 : 380 — tab. 3, 4). Na druhej strane bolo napr. viac než dva razy toľko obchodníkov porotcov aj kmeťov než robotníkov (2543 : 1031, 1049 : 420, 315 : 53, 227 : 73, tab. 3, 4 a 5). Takéto a podobné vzťahy dokresľujú triedny výber laického živlu v buržoáznom súdnictve predmníchovskej republiky.

**Tabuľka 5.**  
**Kmeťovia v českých krajinách podľa obvodov krajských súdov<sup>20</sup>**

| Skupiny        | Morava a Slezsko 1930—1938 |              |            |       |       |              | Čechy 1934—1935 |                   |      |         |         |            |      |       |       |       |       |              |  |
|----------------|----------------------------|--------------|------------|-------|-------|--------------|-----------------|-------------------|------|---------|---------|------------|------|-------|-------|-------|-------|--------------|--|
|                | Brno                       | Uh. Hradistě | Nový Jičín | Opava | Spolu | V procentách | Kutná Hora      | Hradec<br>Hrábové | Cheb | Chrudim | Klatovy | Česká Lípa | Most | Písek | Plzeň | Praha | Spolu | V procentách |  |
| 1              | 7                          | 21           | 24         | 1     | 53    | 2,42         | 7               | —                 | 3    | 1       | —       | 7          | 14   | 2     | 1     | 38    | 73    | 3,88         |  |
| 2              | 158                        | 30           | 63         | 16    | 267   | 12,21        | 11              | 6                 | 9    | 11      | 1       | 19         | 8    | 1     | 6     | 89    | 161   | 8,56         |  |
| 3              | 294                        | 158          | 232        | 92    | 776   | 35,50        | 74              | 29                | 45   | 37      | 24      | 51         | 16   | 27    | 37    | 215   | 555   | 29,50        |  |
| 4              | 8                          | 1            | 4          | —     | 13    | 0,60         | 7               | —                 | 3    | 1       | —       | 2          | 3    | 3     | 1     | 17    | 37    | 1,97         |  |
| 5              | 23                         | 10           | 41         | 3     | 77    | 3,52         | 12              | 11                | 30   | 2       | 4       | 9          | 10   | 3     | —     | 52    | 133   | 7,07         |  |
| 6              | —                          | —            | 5          | —     | 5     | 0,23         | 2               | —                 | —    | —       | —       | —          | —    | 5     | —     | 6     | 13    | 0,70         |  |
| 7              | 64                         | 37           | 68         | 7     | 176   | 8,05         | 16              | 13                | 2    | 11      | 3       | 13         | 3    | 12    | 13    | 38    | 124   | 6,60         |  |
| 8              | 78                         | 60           | 77         | 10    | 225   | 10,29        | 38              | 6                 | 32   | 12      | —       | 18         | 25   | 14    | 28    | 107   | 280   | 14,88        |  |
| 9              | 9                          | 10           | 14         | —     | 33    | 1,51         | 3               | —                 | 5    | 3       | 1       | 2          | —    | 1     | 1     | 10    | 26    | 1,38         |  |
| 10             | 10                         | 2            | 1          | —     | 13    | 0,60         | 4               | —                 | —    | 1       | 3       | 3          | 1    | —     | 3     | 12    | 27    | 1,43         |  |
| 11             | 87                         | 83           | 123        | 22    | 315   | 14,41        | 22              | 9                 | 30   | 9       | 3       | 27         | 11   | 12    | 22    | 82    | 227   | 12,08        |  |
| 12             | 18                         | 11           | 15         | 1     | 45    | 2,06         | 4               | 4                 | 1    | 4       | 2       | 4          | 2    | 1     | 11    | 28    | 61    | 3,24         |  |
| 13             | 73                         | 26           | 30         | 11    | 140   | 6,40         | 15              | 4                 | 4    | 3       | 1       | —          | 1    | 7     | 8     | 43    | 86    | 4,57         |  |
| 14             | 3                          | 1            | 23         | 6     | 33    | 1,51         | 17              | —                 | 4    | —       | —       | 5          | 2    | 2     | 12    | 13    | 55    | 2,92         |  |
| 15             | 14                         | —            | —          | 1     | 15    | 0,69         | 8               | —                 | 12   | —       | —       | —          | —    | —     | 3     | —     | 23    | 1,22         |  |
| Spolu          | 846                        | 450          | 720        | 170   | 2186  | 100          | 240             | 82                | 180  | 95      | 42      | 160        | 96   | 90    | 146   | 750   | 1881  | 100          |  |
| Z toho<br>ženy | 244                        | 115          | 201        | 36    | 596   | 27,26        | 52              | 25                | 16   | 18      | 8       | 37         | 33   | 25    | 51    | 196   | 461   | 24,50        |  |

<sup>20</sup> Nomenklatúru skupín pozri v tabuľkách 1—3. Vzdor tomu, že z Moravy a Sliezska chýbajú zoznamy z obvodov 4 krajských súdov, pričom chýbajú ešte aj zoznamy z Brna v rokoch 1930—1931 a z Opavy v rokoch 1937—1938 a v Čechách chýbajú zoznamy z obvodov 6 krajských súdov, možno i na podklade tohto neúplného materiálu usudzovať na triedne zloženie kmeťov, lebo sme ho vyvodili z relatívnych čísiel a výsledky sa nám kryjú s výsledkami, dosiahnutými u porotcov.

**T a b u l' k a 6**  
**Skladba obyvateľ'stva podľa povolania v r. 1930<sup>21</sup>**

| Skupiny                                          | Morava a Sliezsko |              | Čechy     |              |
|--------------------------------------------------|-------------------|--------------|-----------|--------------|
|                                                  | absolútne         | v percentách | absolútne | v percentách |
| 1 Robotníci (aj poľnohosp.)                      | 1 602 588         | 44,95        | 3 160 945 | 44,46        |
| 2 Zriadenci                                      | 293 741           | 8,24         | 671 744   | 9,45         |
| 3 Úradníci, ozbroj. sbory a obchodvedúci         | 220 805           | 6,19         | 539 840   | 7,60         |
| 4—6 Statkári, roľníci a malo-roľníci             | 733 866           | 20,58        | 1 209 887 | 17,02        |
| 7—8 Osoby v priemysle a výr. remeslá — samostat. | 211 595           | 5,93         | 453 889   | 6,38         |
| 9 Remeselníci nevýrobní                          | 9 621             | 0,27         | 21 497    | 0,30         |
| 10—11 Osoby v obchode a doprave, samostatní      | 129 142           | 3,62         | 311 438   | 4,38         |
| 12 Slobodné povolania                            | 11 478            | 0,32         | 30 670    | 0,43         |
| 13—14 Súkromníci, penzisti, chovanci ústavov     | 352 774           | 9,90         | 709 466   | 9,98         |
| Spolu 1—14                                       | 3 565 010         | 100,00       | 7 109 376 | 100,00       |

<sup>21</sup> Vypočítané na podklade diela: Československá statistika, zv. 113, tab. č. 3, 262—265; Československá statistika, zv. 104, tab. ú. 3, 75—81. Vo všetkých skupinách sme odrátali domáce služobníctvo a pridali sme ho k robotníkom podľa údajov koloniiek 29—33 cit. diela, zv. 104.

## СОСТАВ ПРИСЯЖНЫХ ЗАСЕДАТЕЛЕЙ И ШЕФФЕНОВ В 1930—1938 ГОДАХ

*Д-р Леонард Бьянки*

Суды присяжных и суды с участием шеффенов были в буржуазном государстве одной из форм привлечения недолжного элемента к отправлению правосудия. Присяжные заседатели и шеффены должны были как бы представлять собою олицетворение общества в целом и тем самым маскировать классовый характер суда.

В Чехословацкой республике суды присяжных прочно не укоренились; народные массы распознали, что правопорядок и отправление правосудия в целом, включая и суд присяжных, в империалистическую стадию капитализма приходят в упадок. За короткий период существования суда присяжных трудящиеся поняли, что они не привлекаются к выполнению обязанностей присяжных заседателей.

Результаты рассмотрения статистических данных о классовом составе присяжных и шеффенов в Чехословакии свидетельствуют о том, что присяжные заседатели подбирались преимущественно из числа владельцев средств производства (фабрикантов, промышленников и предпринимателей, затем из числа ремесленников и торговцев) и из представителей свободных профессий. Крестьянство не всегда было представлено в составе присяжных соразмерно своему общему количеству в составе населения, а число промышленников, ремесленников, торговцев и представителей свободных профессий в несколько раз превышало их количество по сравнению с общим количеством населения. В составе присяжных и шеффенов особенно чрезмерно была представлена крупная буржуазия — помещики, фабриканты, крупные торговцы. Это делалось за счет представительства рабочих, число которых, по сравнению с их количеством в общем составе населения, среди присяжных и шеффенов было совершенно незначительно.

Эти данные (с приведением точных цифр) были получены на основе классификации присяжных и шеффенов по роду их занятий. Данные по Чехии, Моравии и Силезии были путем обработки сведений о 29.000 присяжных и шеффенов за 1930—1939 годы. Такое же обследование было произведено и в отношении Словакии.

Рассмотрение классового состава присяжных и шеффенов по фазам развития не дало каких либо заслуживающих внимания результатов. Вследствие ограничения деятельности суда присяжных и судов с участием шеффенов, подбор присяжных заседателей и шеффенов не привлекал такого внимания политических партий, чтобы на нем могли отражаться внутренние перегруппировки сил среди буржуазии. Однако преобладание крупной буржуазии по сравнению с количеством крестьян, ремесленников и торговцев, равно как и классовая направленность против рабочих сохраняются на протяжении всего периода. Единственным признаком развития в классовом составе присяжных и шеффенов является постепенное убывание числа рабочих.

Факт классового подбора присяжных и шеффенов вскрывает, следовательно, подлинный антинародный характер представителей недолжностного элемента в буржуазном суде. Присяжные и шеффены не представляли собою народного элемента, который мог бы содействовать демократизации суда. Наоборот, эти институты были одним из средств, при помощи которых господствующий класс осуществлял свое влияние на отправление правосудия.

## GESCHWORENE UND SCHÖFFEN IN DEN BÖHMISCHEN LÄNDERN IN DEN JAHREN 1930—1938

*Dr Leonard Bianchi*

Die Geschworenen- und Schöffengerichte waren eine von den Formen der Hinzuziehung des Laienelementes in die bürgerliche Gerichtsbarkeit. Die Geschworenen und Schöffen sollten eine Art von Personifizierung der gesamten Gesellschaft darstellen und sollten so die Klassenbedingtheit der Entscheidungen verschleiern.

Die Geschwornengerichte sind in der Tschechoslowakischen Republik nicht besonders heimisch geworden, denn das Volk hat die Dekadenz der ganzen Rechtordnung und des Gerichtswesens einschließlich der Geschwornengerichte im imperialistischen Stadium des Kapitalismus erkannt und auch in der kurzen Dauer der Geschwornengerichte die Lehre gezogen, daß es nicht zum Amt der Geschworenen berufen wird.

Statistische Erhebungen über die klassenmäßige Zusammensetzung der Geschworenen und Schöffen auf dem Gebiet der ČSR haben beweisen, daß die Geschworenen vorwiegend aus den Reihen der Besitzer von Produktionsmitteln ausgewählt wurden — von Fabrikanten, Industriellen und Unternehmern, weiters aus den Reihen von Gewerbs- und Handelstreibenden, Verkehrsunternehmern und von Angehörigen der freien Berufe. Während die Bauernschaft nicht immer im richtigen Verhältnis vertreten war, hatten die Industriellen, Gewerbetreibenden, Händler und Angehörige der freien Berufe eine im Verhältnis zu ihrer Zahl in der Bevölkerung mehrfach übersteigende Vertretung. Auch die Großbourgeoisie — die Großgrundbesitzer, Fabrikanten und Großkaufleute — waren unter den Geschworenen und Schöffen übermäßig vertreten. Das alles geschah zum Nachteil der Arbeiterschaft, welche hinwiederum im Verhältnis zu ihrem Anteil an der Bevölkerungszahl nur einen Bruchteil der Vertretung hatte, der ihr gebührt hätte.

Diese Ergebnisse mit genauen Zahlenangaben sind auf Grund der Klassifizierung der Geschworenen und Schöffen nach ihrem Berufe festgestellt worden. Die Forschungsergebnisse in Böhmen, Mähren und Schlesien sind durch Erhebungen über 29.000 Geschworene und Schöffen aus den Jahren 1930—1938 erzielt worden.

Die Erforschung der klassenmäßigen Zusammensetzung der Geschworenen und Schöffen in den Entwicklungsphasen brachte aber keine bemerkenswerten Ergebnisse. Die Bestimmung zu Geschworenen und Schöffen war infolge der Einschränkung der Tätigkeit der Geschworenen- und Schöffengerichte nicht soweit in den Mittelpunkt der Aufmerksamkeit der politischen Parteien gerückt, daß sich hier empfindlich innerhalb

der Klassen die Kräfteverschiebungen bei der Bourgeoisie widergespiegelt hätten. Die grundsätzliche Klasseneinstellung gegen die Arbeiterschaft blieb immer erhalten und das Übergewicht der Großbourgeoisie gegenüber den Bauern, Handwerkern und Händlern war auch konstant. Als einziges Entwicklungsmerkmal für die klassenmäßige Zusammensetzung der Geschworenen und Schöffen verblieb die fortschreitende Abnahme der Vertretung der Arbeiterschaft.

Die Tatsache der klassenmäßigen Auswahl der Geschworenen und Schöffen enthüllt also den wahren gegen das Volk gerichteten Charakter der Einsetzung der Laienbeisitzer bei den bürgerlichen Gerichten. Die Geschworenen und Schöffen waren nicht das Volkselement, das zur Demokratisierung des Gerichtswesens beigetragen hätte. Im Gegenteil, sie waren eines von den Mitteln, durch welche die herrschende Klasse ihren Einfluß auf die Entscheidungen der Gerichte ausübte.